

ע"פ 8209/13 - המערערים בע"פ 8209/13, חוסני נעים, צהאב נעים, המערער בע"פ 8297/13, עג'אב נעים ואח'... נגד המשיבה בע"פ 8209/13, ובע"פ 8297/13, המשיב בע"פ 8209/13, מדינת ישראל, פלוני ואח'...

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 8209/13

ע"פ 8297/13

כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט צ' זילברטל
כבוד השופטת ד' ברק-ארז

לפני:

1. חוסני נעים
2. צהאב נעים
עג'אב נעים

המערערים בע"פ 8209/13:

המערער בע"פ 8297/13:

נגד

מדינת ישראל
פלוני

המשיבה בע"פ 8209/13
ובע"פ 8297/13:
המשיב בע"פ 8209/13:

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה
מיום 21.10.2013 בע"פ 17002-09-12 שניתן על ידי
כבוד השופט י' כהן

(19.11.2014)

כ"ו בחשון תשע"ה

תאריך הישיבה:

עו"ד זיו גלעד

בשם המערערים
בע"פ 8209/13:

עו"ד גדעון קוסטא

בשם המערער בע"פ 8297/13:

עו"ד מורן פולמן

בשם המשיבה והמשיב
בע"פ 8209/13 ובע"פ
8297/13:

גב' שושי אלימלך

בשם שירות המבחן:

פסק-דין

השופטת ד' ברק-ארז:

1. מה צריך להיות עונשם של מי שנטלו חלק במעשה תקיפה שבמהלכו נדקר אדם בסכין וכתוצאה מכך אף איבד את עינו? זו השאלה שניצבה בפנינו.

כתב האישום והליכים קודמים

2. נגד המערערים בע"פ 8209/13, חוסני נעים וצהאב נעים (המכונים בהתאמה להלן: חוסני ו-צהאב) והמערער בע"פ 8297/13, עג'אב נעים (להלן: עג'אב) הוגש כתב אישום לבית המשפט המחוזי בחיפה (ת"פ 17002-09-12, השופט י' כהן). כתב האישום הוגש במקורו נגד המערערים, וכן נגד אדם נוסף, קטין. יצוין כי הקטין זוכה בסופו של דבר מהעבירות שיוחסו לו. כתב האישום ייחס לנאשמים עבירה של חבלה בכוונה מחמירה בצוותא חדא (לפי סעיף 329(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) וסעיף 29 לחוק העונשין) וכן עבירה של החזקת סכין (לפי סעיף 186(א) לחוק העונשין).

3. לפי כתב האישום, מקורה של הפרשה בכך שחוסני, אחד הנאשמים, חשד כי אדם אשר גר בסמוך אליו היכה את בנו. בהמשך לכך, ביום 25.8.2012 הגיע חוסני ביחד עם הנאשמים האחרים לחצר הבית של אחיו של אותו אדם (להלן: המתלונן) כשהם מצוידים בסכינים. מטרתה של החבורה, כך על-פי כתב האישום, הייתה לתקוף את האדם שנחשד בתקיפת בנו של חוסני או אחד מבני משפחתו. בשלב מסוים, ירד המתלונן לחצר. על-פי האמור בכתב האישום, בשלב זה החלו הנאשמים לדקור את המתלונן. עג'אב דקר אותו בעינו הימנית וגרם לו ליפול לרצפה. בהמשך לכך, הוסיפו הנאשמים לדקור את המתלונן ולהכות אותו עד שאיבד את הכרתו. בשלב מסוים, הגיעו שכנים למקום ופינו את המתלונן, בעוד שהנאשמים נמלטו מהמקום. כתוצאה ממעשים אלה נגרמו למתלונן חתכים וחבלות בפנים, בראש, בכתף, בצוואר וביד. עיקר הפגיעות היו בעינו של המתלונן, והוא אף איבד את הראייה בעינו הימנית.

4. לכתחילה, הנאשמים, שהם אף קרובי משפחה, היו מיוצגים בהליך שהתנהל בבית המשפט המחוזי על-ידי סניגור אחד. אולם, לנוכח גרסאות סותרות שהם מסרו בחקירתם וחשש מניגוד עניינים, הייצוג של עג'אב הופרד מהייצוג של יתר הנאשמים, שהמשיך להיות משותף.

5. לאחר שמיעת הראיות, ביום 9.6.2013 הרשיע בית המשפט המחוזי את חוסני, צהאב ועג'אב בעבירות שיוחסו להם, וזיכה את הנאשם הקטין מחמת הספק. באשר למערערים, בית המשפט המחוזי קבע כי הם אכן התנפלו על המערער, תקפו אותו וגרמו לו חבלות של ממש. זאת, בהסתמך על עדותם של גורמים שונים ששהו בקרבת החצר בזמן האירוע, לרבות עדויותיהם של המתלונן ואמו. בית המשפט המחוזי דחה את גרסתו של חוסני לפיה הוא הגיע למקום רק כדי לדבר עם אמו של המתלונן, ועזב עוד לפני שהקטטה החלה. כן נדחו גרסותיהם של צהאב ועג'אב, שהכחישו כל מעורבות באירוע, ונקבע כי עג'אב היה מי שדקר את המתלונן בעינו.

6. ביום 21.10.2013 גזר בית המשפט המחוזי את דינם של המערערים. בית המשפט המחוזי התייחס לכך שהמערערים הורשעו בשתי עבירות, אולם הוא הוסיף כי עבירות אלה נעברו במסגרת "אירוע" אחד, ולכן קבע בעניינם מתחם ענישה אחד. בבואו לקבוע את מתחם הענישה הראוי הצביע בית המשפט המחוזי על כך שבהתאם למדיניות הענישה הנוהגת ביחס לעבירה של גרימה חבלה בכוונה מחמירה, יש להטיל על המורשעים בעבירה זו עונש מאסר משמעותי. בית המשפט המחוזי הוסיף כי העובדה שהמערערים עשו שימוש בסכין מחייבת אף היא עונש מאסר חמור, ולא כל שכן בשים לב לכך שלמתלונן נגרמה נכות של עיוורון בעין אחת. באופן פרטני, בית המשפט המחוזי הוסיף והתייחס לכך שחוסני, שהאירוע נבע מן החשד לפגיעה בבנו, היה "המבוגר האחראי" בשטח ואף הוביל את מעשה התקיפה, וכן לכך שעג'אב היה מי שדקר את המתלונן בעינו. לנוכח האמור לעיל קבע בית המשפט המחוזי מתחם ענישה שנע בין ארבע לשבע שנות מאסר בפועל לכל אחד מהמערערים.

7. יצוין, כי בית המשפט המחוזי נדרש במסגרת גזר הדין לתסקיר שירות מבחן שהוכן בעניינו של עג'אב, שהיה בעת ביצוע העבירות כבן 20 שנים ושבעה חודשים. שירות המבחן נמנע מלבוא בהמלצה טיפולית בעניינו של עג'אב בין היתר בשים לב לעובדה שהוא לא נטל אחריות למעשיו. בהתחשב בכך, קבע בית המשפט המחוזי שאין מקום לסטות ממתחם העונש ההולם בעניינו.

8. באשר לנסיבות שאינן קשורות בביצוע העבירה, בית המשפט המחוזי נדרש לעובדה שכל המערערים הם בעלי עבר פלילי נקי, ואף שירתו בצה"ל. בהקשר זה, בית המשפט המחוזי אף עמד על כך שחוסני שירת שירות קבע כגשש, וזכה לשבחים רבים על תרומתו. בית המשפט המחוזי הביא בחשבון גם את עדותה של אשתו של חוסני, אשר סיפרה על תפקודו הטוב של חוסני כאב וכאיש משפחה, ועל כך שבעקבות מעצרו נקלעה המשפחה למצוקה כלכלית. באשר לעג'אב בית המשפט המחוזי הביא בחשבון את גילו הצעיר ואת העובדה שהוא מאורס. באשר לצהאב, שקל בית המשפט המחוזי לקולא גם את העובדה שנישא זה מקרוב ותכנן להקים משפחה.

9. לנוכח האמור לעיל דן בית המשפט המחוזי את חוסני לחמש שנות מאסר בפועל (בניכוי ימי מעצרו) ולשנת מאסר על תנאי (כשהתנאי הוא כי במשך שלוש שנים לא יעבור עבירת אלימות מסוג פשע כלפי גופו של אדם), וכן חייב אותו בתשלום פיצויים למתלונן בסך 30,000 שקל. בית המשפט המחוזי דן גם את עג'אב לחמש שנות מאסר בפועל (בניכוי ימי מעצרו) ולשנת מאסר על תנאי (כשהתנאי הוא כי במשך שלוש שנים לא יעבור עבירת אלימות מסוג פשע כלפי גופו של אדם) וחייב אף אותו בתשלום פיצויים למתלונן בסך 30,000 שקל. לעומת זאת, על צהאב גזר בית המשפט המחוזי ארבע שנות מאסר בפועל ושנת מאסר על תנאי (כשהתנאי הוא כי במשך שלוש שנים לא יעבור עבירת אלימות מסוג פשע כלפי גופו של אדם) וחייב אותו בתשלום פיצויים למתלונן בסך של 20,000 שקל.

הערעורים

10. הערעורים שבפנינו מכוונים כלפי גזרי דינם של המערערים. הם הוגשו כשני ערעורים נפרדים - אחד מטעם חוסני וצהאב והשני מטעמו של עג'אב - אך מבחינה מהותית נסבו כאמור על אותו אירוע ועוררו שאלות דומות. על כן, הם נדונו על-ידינו במאוחד.

11. במישור העקרוני, חוסני וצהאב טוענים כי בית המשפט המחוזי שגה בכך שקבע בעניינם מתחם ענישה זהה לזה שנקבע בעניינו של עג'אב, חרף העובדה שהאחרון דקר את המתלונן בעינו, ובכך גרם לו לנכות קבועה.

12. חוסני מוסיף וטוען כנגד הקביעה בגזר הדין לפיה הוא היה "המבוגר האחראי" והוביל את תקיפתו של המתלונן, קביעות שלשיתו אינן נסמכות על הכרעת הדין. לטענתו של חוסני, המסקנה המתבקשת מהכרעת הדין היא דווקא הפוכה, בשים לב לכך שבית המשפט המחוזי נדרש לעדות אמו של המתלונן, אשר סיפרה כי חוסני הגיע למקום על מנת לשוחח עמה. חוסני טוען גם שבית המשפט המחוזי לא נתן משקל מספק לנסיבות המקלות בעניינו, ובראשן העובדה ששירת בצה"ל כאיש קבע, תוך סיכון חייו, וזכה להערכה ולשבחים על פועלו. הוא מצביע על כך שעקב הפרשה הוא צפוי להשתחרר מצה"ל, וכי הדבר מסב לו פגיעה כלכלית ותדמיתית קשה. עוד הוא טוען, כי שהותו במעצר בית למשך תקופה ארוכה מנעה ממנו את האפשרות להתפרנס. לבסוף, הוא מצביע על כך שבית המשפט המחוזי היה צריך להביא בחשבון את העובדה שהוא אב לחמישה ילדים ושימש כמפרנס יחיד, כך שהיעדרותו מהבית תגרום לפגיעה כלכלית קשה במשפחתו. טיעון זה מפנה חוסני גם כנגד גובהו של סכום הפיצויים שבו הוא חויב. מכל מקום, הוא עותר גם לכך שאת הסכום שיושת יהיה עליו לשלם החל מיום שחרורו מבית הכלא. בא-כוחו של חוסני הגיש גם הודעה מטעם לקוחו לבית המשפט, שבה הביע חוסני חרטה על האירוע וסיפר כי הוא נוטל חלק בקבוצות טיפוליות בבית הכלא.

13. גם צהאב טוען שבית המשפט המחוזי לא ייחס משקל מספיק לנסיבותיו האישיות ולחלקו המינורי, לשיטתו, בביצוע העבירות. הוא שב ומזכיר את גילו את הצעיר, את התקופה שבה שהה במעצר בית (ובה נמנעה ממנו היכולת להתפרנס) וכן את העובדה שהוא נעדר עבר פלילי. באשר לפיצוי, הוא טוען כי היותו אחיו של עג'אב, שחויב בתשלום פיצויים בסך 30,000 שקל, מהווה שיקול להפחתה בגובהו של הפיצוי, בשים לב לנטל הכבד בפועל על משפחתו. לבסוף, גם הוא מבקש כי תשלום הפיצוי ידחה ליום שחרורו מהמאסר.

14. ערעורו של עג'אב מתמקד בטענה שבית המשפט המחוזי לא נתן משקל מספיק לפוטנציאל השיקומי בעניינו, בשים לב לאופיו הטוב, לאורח חייו הנורמטיבי ולגילו הצעיר. עג'אב טוען עוד כי בעת קביעת מתחם הענישה בעניינם של המערערים התעלם בית המשפט המחוזי מפסקי דין שבהם הושתו עונשים מקלים בהרבה על נאשמים בנסיבות דומות. כמו כן, הוא סבור כי לא היה מקום לתת משקל משמעותי לקביעה כי הוא היה זה שדקר את המתלונן בעינו. לשיטתו, בנסיבות התקרית, עובדה זו נובעת במידה רבה ממקריית, ואינה מצדיקה החמרה נוספת עמו. לבסוף, בא-כוחו של עג'אב מוסיף וטוען כי יש לייחס משקל מועט לכך שעג'אב אינו נוטל אחריות על מעשיו, בשים לב לשאר מאפייניו המצדיקים את העדפתם של שיקולי שיקום בעניינו.

15. מנגד, עמדת המדינה היא שיש לדחות את שני הערעורים. באת כוח המדינה הצביעה על כך שהמערערים הורשעו בגין מעורבותם באירוע מתוכנן שבמסגרתו הם הגיעו למקום במטרה ברורה לפגוע באדם. כמו כן, היא הצביעה על העובדה שלמתלונן לא היה כל קשר לסכסוך שעמד ברקע האירועים. באת-כוח המדינה הוסיפה וטענה שמדובר במקרה של ביצוע בצוותא, ולכן יש להחמיר בעונשם של כל המעורבים בו ולא רק בזה של עג'אב. כמו כן, היא טענה

שאינן מקום לייחס משמעות מיוחדת לגילו הצעיר של עג'אב, בשים לב לעובדה שהוא אינו נוטל אחריות למעשיו ולנוכח המלצות שירות המבחן, כמפורט להלן. לבסוף, באת-כוח המדינה תיארה בפנינו את הנזק שנגרם למתלונן. היא סיפרה שהמתלונן אינו עובד, כי הוא עבר חמישה ניתוחים מאז האירוע ואף עתיד לעבור ניתוח נוסף. באת-כוח המדינה הביאה לידיעתנו כי המתלונן לא הצליח להגיע לדיון, אך מסרה בשמו כי הוא מעוניין בפיצוי שנפסק לזכותו ואף זקוק לו. כמו כן, היא מסרה כי נכון למועד הדיון המערערים עדיין לא שילמו את כספי הפיצויים שבהם חויבו.

16. נציגת שירות המבחן שבה ותיארה בפנינו את ממצאי התסקיר המשלים שהוגש לבית משפט זה בעניינו של עג'אב. מהתסקיר עולה כי עג'אב עודנו נמנע מקבלת אחריות לפגיעה במתלונן. עוד מצוין בתסקיר כי עג'אב מצוי בשלב ראשוני בטיפול בקבוצה של שליטה בכעסים, ועד כה לא הפיק תועלת משמעותית מהליך טיפולי זה. בשים לב לכל אלה, שירות המבחן נמנע מהמלצה טיפולית בעניינו של עג'אב.

דיון והכרעה

17. לאחר ששקלנו את הדברים הגענו לכלל מסקנה כי דין הערעורים להידחות.

18. כידוע, ערכאת הערעור אינה נוטה להתערב בעונש שהטילה הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים שבהם גזר הדין סוטה משמעותית ממדיניות הענישה הראויה או במקרים שבהם האיזון שבין חומרת העבירה לבין שיקולים פרטניים מצדיק התערבות לקולא או לחומרא (ראו למשל: ע"פ 6347/12 מדינת ישראל נ' מרה (13.5.2013); ע"פ 5323/12 אבו ליל נ' מדינת ישראל (17.6.2014)). עניינו אינו נמנה עם אותם מקרים חריגים. אף התקדימים שאליהם הפנו המערערים אינם מלמדים כי העונשים שהוטלו עליהם סוטים ממדיניות הענישה הנוהגת והראויה, בשים לב להבחנות רלוונטיות כדוגמת הודאה בביצוע העבירה או הנזק שנגרם למתלוננים. אדרבה, עיון בפסקי דין אחרים מעלה כי לא אחת הוטלו אף עונשים חמורים יותר על נאשמים שהורשעו בעבירות דומות לרבות במקרים שבהם עמדו לזכותו של הנאשם נסיבות מקלות (ראו למשל: ע"פ 1651/12 בן יטח נ' מדינת ישראל (17.6.2013); ע"פ 1552/08 פרטוש נ' מדינת ישראל (29.10.2008)).

19. לגופם של דברים, לא ניתן להתעלם הן מאופיו של האירוע המדובר (תקיפה מתוכננת תוך שימוש בסכין) והן מתוצאותיו הקשות. המערערים ניסו להקטין את חלקם באירוע, כל אחד בדרכו. אלא שאף אחד מהם לא ניסה להסביר מדוע הם הגיעו לחצר ביתו של המתלונן כשהם מצוידים בסכין. בהקשר זה כבר נקבע כי "נטילת סכין ליד כחלופה לפתרון סכסוך או אף לשם הרתעה מהווה פתיחה של תיבת פנדורה, שסופה מי ישרונו" (ע"פ 1964/14 שימשילשווילי נ' מדינת ישראל, פסקה 43 (6.7.2014)). הדברים יפים גם לעניינו.

20. ראוי לציין כי נסיבותיהם האישיות של שלושת המערערים, ובמיוחד אלה של חוסני, אכן עומדות לזכותם. התרשמו מתרומתו של חוסני לחברה ולמדינה, כמו גם מן ההודעה שהוגשה בשמו וממכתבי ההערכה שלהם זכה. אולם, בכל אלה אין כדי למחוק לחלוטין את חומרת מעשיו. בית המשפט המחוזי הביא נסיבות אלה בחשבון בעת גזירת דינו של חוסני. הדברים לא נעלמו מעיניו. הוא אך סבר שהמעשים שבהם הורשע חוסני מצדיקים להטיל עליו עונש מאסר לא מבוטל, וכך סבורים גם אנחנו. בהקשר זה, לא מצאנו ממש בטענתו של חוסני לפיה לא היה בסיס לקביעות בגזר הדין אשר ייחסו לו את הובלת התקיפה. הרקע לאירועים היה סכסוך בין בנו של חוסני לבין קרוב משפחתו של המתלונן, וחוסני לא חלק על כך. בנוסף לכך, גילו של חוסני, והעובדה שהוא מבוגר משאר הנאשמים, הם ממצאים

עמוד 5

21. גם דין טענותיו של עג'אב, המתמקדות בגילו הצעיר, להידחות. כפי שכבר צוין, גילו של עג'אב עמד לנגד עיניו של בית המשפט המחוזי בעת גזירת עונשו. אין מקום להקלה נוספת עמו בשים לב לכך שאינו מקבל אחריות למעשיו, ובשים לב לעמדתו של שירות המבחן בהקשר זה.

22. לבסוף, לא מצאנו מקום להתערב בסכומי הפיצויים שבהם חויבו המערערים. למתלונן נגרם כאמור נזק חמור, בעל השלכות תפקודיות. הסכומים שנפסקו לחובתם של המערערים הם סבירים, ואין מקום להפחית מהם. באשר לטענות המערערים באשר לדחיית התשלום של הפיצויים בשל מצבם הכלכלי יש לומר כי עליהן להיות מועלות בפני המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, אשר מוסמך לדון בבקשות לדחייתן או לפריסתן של חוב, ובכלל זה גם פיצוי כמשמעותו בסעיף 77 לחוק העונשין (ראו: סעיף 5ב(א) לחוק המרכז לגביית קנסות, אגרות והוצאות, התשנ"ה-1995; ע"פ 2951/12 ביאדסה נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (2.8.2012)).

23. אכן, מצער לראות כי גם אזרחים תורמים לחברה יכולים להיכשל בעבירות אלימות שתוצאותיהן קשות. ניתן אך לקוות כי בסופו של דבר המערערים יפיקו את הלקחים הנדרשים מכישלונם במקרה זה, ויחזרו בסופו של דבר - עם שחרורם מן המאסר - לדרך שבה הלכו קודם לכן.

24. סוף דבר: הערעורים נדחים. המערערים ימשיכו לשאת בעונשים שנגזרו עליהם, ובכלל זה רכיב הפיצויים, כמפורט בפסקה 9 לעיל.

ניתן היום, ד' בכסלו התשע"ה (26.11.2014).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט